

Téves következtetések

A szerző a Pázmány Péter Katolikus Egyetem intézetvezető tanára. „Én polgári jogász vagyok, és ez a fő területem” – hangsúlyozta egy TV-interjúban. Emellett a közel-múlt történetének kutatásával is sokat foglalkozik, hiszen már több kötetet jelentetett meg az 56-os perrekről. E sorozat legújabb darabja Tóth Ilonáról és peréről szól.

Az olvasónak rögvest feltűnhet, hogy a szerző – ahogy ez már a korábbi köteteiben is megmutatkozott – a szekunder forrásokat teljesen mellőzi, és ezzel azt a benyomást kelti, mintha ez idáig senki sem foglalkozott volna komolyan a témakörrel. Forrásmegjelölésnél a primer forrásokon kívül csak olyan szakvéleményekre hivatkozik, amelyekhez más kutatók nemigen férhetnek hozzá. A recenzius pedig azt csodálja, hogy a feltüntetett iratok egy része az Igazságügyi Minisztériumban található, noha annak vezető főtanácsosa 2002 áprilisában hivatalos formában tájékoztatta őt, hogy a kutatási kérelmének jogszabályi korlátok miatt nem tehetnek eleget.

Térjünk vissza a perre, amelynek kapcsán mindig is viták folytak, tehát először foglaljuk össze azt, ami mindenki egyetért. A forradalom kirobbanásakor éppen 24 éves kivételes tehetségű és egyéniségű szigorló orvosnő a Szövetség utcai kórházban volt belgyógyászati gyakorlaton. Október 25-től a Péterfy

Sándor Utcai Kórház Önkéntes Mentőszolgálatának munkájába kapcsolódott be, majd letartóztatásáig a Domokos utcai részleg megbízott vezetője lett. A forradalom fegyveres leverése után részt vett a röpcédulák, illetőleg az *Élünk* című illegális lap sokszorosításában, terjesztésében. A periratok szerint 1956. november 18-án részese volt az ÁVH-s gyanús Kollár István meggyilkolásában, emiatt ítélték, és 1957. június 27-én kivégezték.

A Tóth Ilona-ügy megítélésében három markánsan különböző álláspont ütközik. Számosan – többnyire a régi pártállam hívei – teljesen azonosulnak az 1957-es ítélettel, és Tóth Ilonában lényegileg csak a közönséges gyilkost látják, láttatják. Mások – így e sorok írója is – a Tóth Ilonával szembeni vádak igazságtartalmát nem vonják kétségbe, mégis az a véleményük, hogy a szigorló orvosnő igazi forradalmár és hőst volt, Magyarország függetlenségének és demokratizálásának kérelhetetlen harcosa. Legtöbben azok közül nyilvánítanak véleményt, akik szerint a Tóth Ilona-per teljes mértékben koncepció, azaz a medika csakis koholt vádak alapján vált a kádári retorzió áldozatává. Ezek közé tartozik Jobbágyi Gábor is.

A kötet címe arra utal, hogy a szerző 1957-es neurológusi vizsgálatok alapján („Mindkét oldalt néma a talp”) arra a következtetésre jut, hogy nem működtek a talpreflexei, tehát a medikát rettenetesen verték, ezért vallott maga ellen. Én viszont olyan neurológusi tájékoztatást kaptam, hogy a „néma talp”-tünetnek egészen más a magyarázata. Jobbágyi gyógyszeres kezelésre, pszichikai befolyásolásra, agymosásra is gyanakozik, csak hogy semmiféle erre utaló bizonyíték nem került elő sem itt, sem más 56-os perben. Mind a négy Kollár-ügyben érintett vádlott az ügyéségi kihallgatásán hangsúlyozta, hogy vallomásait önként, kényszerítés nélkül tette meg, és ezt nem másították meg a bíróság előtt sem. Védőügyvédek sem a per idején, sem a rendszerváltás óta nem említették, hogy ilyesmiről tudomásuk lett volna. Ugyanakkor számos más 56-os perben a vádlott bejelentette a bíróságon, hogy vele szemben fizikai kényszert alkalmaztak. Ráadásul Tóth Ilonáék tárgyalása nyugati újságírók jelenlétével nyilvános volt, tehát még sokkal kisebb esély lett volna az erőszakos bánásmódot titokban tartani. Mindezeket figyelembe véve megállapítha-

tó, hogy Tóth Ilonáékkal szemben nem alkalmaztak kényszert.

Az iratanyag hiányosan maradt ránk, és számos figyelmetlenségi hibát, elírást is tartalmaz. Jobbágyi mindebből a koncepció eljárás gyanúját igazolva látja. Mindezek más periratok vizsgálatakor is szembetűnők. Ez a peranyag azonban mégsem annyira hiányos, mint amennyire ezt Jobbágyi hangsúlyozza. Állításával ellentétben rendelkezésünkre áll a II. fokú tárgyalás (47 oldalas!) jegyzőkönyve, és nem tűnt el az 1956. XI. 21. keltezésű határozat sem, amely Tóth Ilonával szemben egy gyilkosság ügyében megkezdődő nyomozás elrendelését írja elő. Jobbágyi a helytelen dátumokból is messzemenő következtetéseket igyekszik levonni, pedig ilyenek a periratokban gyakran előfordulnak. Téves következtetésekre jut akkor is, amikor a nyomozati szakasz rövidségében is manipulációt lát. 1957 elején ugyanis a perek jóval gyorsabb lefolyásúak voltak, mint a későbbiekben. (Gondoljunk csak a Dudás-Szabó perre, amelynek két vádlottját már 1957. január 19-én kivégezték.) Nem fedi a valóságot az a megállapítása sem, hogy vádlott-társainak vallomásai *lényegi* pontokon ellentmondanak saját maguknak és az ő vallo-

másának. Terjedelmi okokból nem folytathatom tovább.

Arra azonban Jobbágyi meg sem próbál magyarázatot adni, hogy miért volt szükség Tóth Ilona konstrukció perére. Kinek, milyen hatalmi csoportnak állhatott útjában egy ártatlan, általános megbecsülésnek örvendő, eminens medika? Természetesen csak a legveszélyesebb „ellenségekkel” szemben koholtak vádak, egy politikailag súlytalan medikával szemben erre nem volt szüksége a hatalomnak.

Tehát a Kollár-ügy a tényeken alapult, de abban egyetérthetünk a szerzővel, hogy a per tartalmazott koncepció elemeket, amelyek közül a legfontosabb az volt, hogy több, egymással alig összefüggő ügyet kapcsoltak össze egyetlen perben. Így a vádlottak összetételével akarták bizonyítani az „ellenforradalmi szervezkedés” társadalmi veszélyességét.

A „polgári-nemzeti” koalíció az elmúlt ciklusban stratégiai kérdésnek tekintette a Tóth Ilona-ügyet. A pert – akárcsak Jobbágyi – teljes mértékben koncepciósnak hirdette, ám igazából nem hitt ebben, hiszen 2000-ben parlamenti többségével olyan törvényt fogadtatott el, amellyel a forradalom utáni köztörvényes bűncselekményekben elítéltek mentesítését készítette elő. Jobbágyi, aki erre is kitért, úgy tűnik, nem lát ebben semmi rendkívülit. Pedig ha valóban koncepció perről volna szó, akkor mi szükség lenne arra, hogy a köztörvényes bűncselekményekben elítélteket mentesítsék?